

UZASADNIENIE

Powódka B. C. pozwem z dnia 11 lutego 2013r. wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra Spraw Wewnętrznych kwoty 185.840zł, a w niej kwoty:

- 75.840zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem odszkodowania;
- 110.000zł z ustawowymi odsetkami od daty prawomocności tytułem zadośćuczynienia.

W uzasadnieniu swego żądania powódka podała, że w okresie stanu wojennego była dwukrotnie internowana od 13 grudnia 1981r. do 29 kwietnia 1982r. i od 16 sierpnia 1982r. do 19 listopada 1982r. Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 25 marca 2009r. syg. akt V Ko 87/08 na podstawie art.8 ust.1 i 1a ustawy z dnia 23 lutego 1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, dodanego ustawą z dnia 19 września 2007r. o zmianie powyższej ustawy, zasądził na rzecz powódki od Skarbu Państwa zadośćuczynienie w kwocie 18.000zł z ustawowymi odsetkami od daty uprawomocnienia się wyroku. Zadośćuczynienie to obejmowało jedynie okres internowania. Obecnie powódka dochodzi kwoty 110.000zł zadośćuczynienia za krzywdy wynikające z decyzji o internowaniu, ale w okresie po zwolnieniu z internowania, który to okres nie był brany pod uwagę przez Sąd Okręgowy w sprawie syg. akt V Ko 87/08 to jest za utratę pracy, za konieczność zrezygnowania ze studiów oraz za krzywdy moralne wyrządzone powódce, ponadto domaga się kwoty 75.840zł odszkodowania z tytułu pozostawania bez pracy, a tym samym bez wynagrodzenia za pracę. Powódka pozostawała bez pracy przez okres 36 miesięcy to jest od 27 czerwca 1983r. do 3 września 1985r. oraz od marca 1987r. do 1 stycznia 1988r. Wysokość jej wynagrodzenia w 1981r. stanowiło 55% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w tymże roku. A zatem, mając na uwadze wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w I kwartale 2012r., poniesiona przez powódkę szkoda związana z pozbawieniem wynagrodzenia za pracę wynosi 75.840zł. Z powodu dwukrotnego zwolnienia z pracy w powyższych okresach, ZUS nie naliczył powódce składek emerytalnych za te okresy, a to przekłada się obecnie na niższą emeryturę, którą otrzymuje. Po okresie pozostawania bez pracy, powódka została przywrócona do pracy, lecz trudniejszej i na niższym stanowisku. W związku z internowaniem była zmuszona zrezygnować ze studiów, które podjęła w 1981r. na Uniwersytecie (...). W latach 1981 – 1989 w domu powódki odbyło się 5 rewizji, wielokrotnie była zatrzymywana na 48 godzin. Ostatni raz była zatrzymana w dniach 24 – 26 sierpnia 1988r. Za swoje działania opozycyjne powódka trzykrotnie stawała przed kolegium do spraw wykroczeń – 11 listopada 1987r., 14 kwietnia 1988r. i 11 listopada 1988r. Jako podstawę prawną swych roszczeń powódka wskazała przepis art.417kc w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 17 czerwca 2004r. i przywołując wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 marca 2011r. syg. akt P 21/09 (Dz.U. 2011/53/277) i z dnia 16 marca 2011r. syg. akt K 35/08 (Dz.U. 2011/64/342) podniosła, że:

- kwota zasądzona jej zadośćuczynienia w sprawie syg. akt V Ko 87/08 w wysokości 18.000zł nie rekompensuje w całości doznanej krzywdy i poniesionej przez nią szkody, bowiem zostały one ograniczone przez Sąd Okręgowy w związku z treścią ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego – kwotowo do 25.000zł oraz co do okresu represji wyłącznie do okresu internowania;
- dopiero zaistnienie w porządku prawnym wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 marca 2011r. syg. akt K 35/08 umożliwiło jej wystąpienie na drogę formalną dochodzenia roszczeń odszkodowawczych, a zatem bieg przedawnienia tych roszczeń rozpoczął się od daty wydania tegoż wyroku.

Pozwany Skarb Państwa – Minister Spraw Wewnętrznych w odpowiedzi na pozew z dnia 25 marca 2013r. wniosł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (k.- 38 – 42).

W uzasadnieniu swego stanowiska pozwany podniósł **zarzut przedawnienia** roszczeń powódki na podstawie art.442§1kpc albowiem w dniu 10 sierpnia 2007r. to jest w dniu wejścia w życie ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny roszczenia te pozostawały już przedawnione. Powódka niewątpliwie już w momencie doznawania szkody ze strony organów ścigania PRL to jest w latach 1981 – 1989, a najpóźniej w 1991r. posiadała wiadomość zarówno o poniesionej szkodzie, jak i osobie obowiązanej do jej naprawienia. Roszczenia powódki pozostaną przy tym przedawnione nawet przy przyjęciu korzystnego dla niej założenia, iż faktyczną możliwość ich dochodzenia uzyskała dopiero po rozpoczęciu przemian polityczno – ustrojowych w czerwcu 1989r. Podniósł też pozwany, że 10-letni termin przedawnienia – zgodnie z art.442§1kpc – biegnie nie od dnia stwierdzenia bezprawności zdarzenia, lecz od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę oraz, że na bieg terminu przedawnienia w niniejszej sprawie nie ma żadnego wpływu wskazany przez powódkę wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 marca 2011r. syg. akt K 35/08. Wyrok ten, bowiem ewentualne skutki wywrze w sferze prawa karnego, a wobec powódki w okresie stanu wojennego nie wydano żadnego orzeczenia karnego, którego podstawę stanowiłyby przepisy dekretów, o których mowa w tym wyroku. Przywołując natomiast wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2007r. I CSK 220/07 oraz stanowisko tego Sądu zaprezentowane w uzasadnieniu wyroku z dnia 20 maja 2000r. II CKN 293/00, pozwany wskazał, że skoro hipotetyczne zdarzenie szkodzące powstało przed datą wejścia w życie Konstytucji RP z dnia 17 kwietnia 1997r., to istnienie przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa należy rozpatrywać w oderwaniu od treści wyroków Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 grudnia 2000r. SK 18/00 oraz z dnia 23 września 2003r. K 20/00. Niezależnie od powyższego pozwany podniósł, iż powódka wbrew regule z art.6kc i art.232kpc nie wykazała przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa, ani okoliczności, o których mowa w art.418§1kc. Zakwestionował również pozwany wysokość zgłoszonych przez powódkę roszczeń, a także żądanie odsetek od dnia wniesienia pozwu.

Powódka w piśmie procesowym z dnia 10 kwietnia 2013r. i na rozprawie w dniu 13 sierpnia 2013r. podniosła, że podstawy do wytoczenia powództwa dał jej dopiero wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 marca 2011r. syg. akt K 35/08, a zatem zgłoszony przez pozwanego zarzut przedawnienia jej roszczeń należy uznać za chybiony, a przynajmniej za typowy przykład nadużycia prawa zgodnie z art.5kc i w związku z tym działanie takie nie może korzystać z ochrony. Wyjaśniła też, iż po wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 marca 2011r. syg. akt P 21/09, z uwagi na ugruntowane orzecznictwo Sądów Apelacyjnych i stanowisko Sądu Najwyższego, nie domagała się wznowienia postępowania w sprawie Sądu Okręgowego w Katowicach syg. akt V Ko 87/08 zakończonej wyrokiem z dnia 25 marca 2009r. (k.- 67, 87 – 89 i 90 – 91).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powódka B. C. ur. (...) od 1 grudnia 1977r. pracowała w KWK (...) jako bibliotekarz. W 1980r. brała udział w strajkach, które miały miejsce w tej kopalni. Przystąpiła do działalności wolnych związków zawodowych, została członkiem (...). Od dnia 1 sierpnia 1981r. jej wynagrodzenie wynosiło 4.200st. zł (k.- 20 i 23 oraz akta tut. Sądu syg. V Ko 87/08 – związkowe).

Na mocy decyzji Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w K. wydanych na podstawie art.42 dekretu z dnia 13 grudnia 1981r. o ochronie bezpieczeństwa Państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego, powódka była dwukrotnie internowana w okresach od 13 grudnia 1981r. do 29 kwietnia 1982r. oraz od 31 sierpnia 1982r. do 18 listopada 1982r. (akta syg. IPN Bi 50/9 i IPN Sz 264/268 – związkowe).

W 1981r. powódka podjęła studia zaoczne na Wydziale Filologicznym (...) w K.. Podczas pierwszego internowania otrzymała urlop dziekański, natomiast po drugim okresie internowania, kiedy zgłosiła się na uczelnię, poinformowano ją, że może kontynuować naukę pod warunkiem nadrobienia w terminie 2 tygodni materiału. Powódka nie była w stanie tego uczynić i zrezygnowała ze studiów (k.- 14 i akta tut. Sądu syg. V Ko 87/08).

Z dniem 13 maja 1982r. B. C. została przeniesiona do pracy w D. Ekspedycji na stanowisko samodzielnego referenta ekspedycji z wynagrodzeniem 4.100st. zł miesięcznie, a dnia 26 czerwca 1983r. została zwolniona z pracy w KWK (...) na zasadzie porozumienia stron. W okresie od 4 września 1985r. do marca 1987r. pracowała w Spółdzielni Pracy

Usług (...) w M. na stanowisku specjalisty ds. technicznych. Pracę wykonywała w M.. Z powodu likwidacji stanowiska pracy powódki wypowiedziano jej warunki pracy proponując pracę w J.. B. C. nie zgodziła się z wypowiedzeniem z powodu utrudnionego dojazdu do nowego miejsca pracy. Była skłonna podjąć zatrudnienie w M. lub K.. Jej powództwo o przywrócenie do pracy zostało oddalone wyrokiem Sądu Rejonowego w Mysłowicach z dnia 5 maja 1987r. syg. akt IV P 14/87. W okresie od 4 stycznia 1988r. do 31 maja 1989r. powódka pracowała w Bibliotece (...) w K.. Jej stosunek pracy został rozwiązany na zasadzie porozumienia między zakładami. Orzeczeniem z dnia 12 czerwca 1990r. Społeczna Komisja Pojednawcza na podstawie art.6 ust.1 ustawy z dnia 24 maja 1989r. o przywróceniu praw pracowniczych osobom pozbawionym zatrudnienia za działalność związkową, samorządową, przekonania polityczne i religijne, uwzględniając wniosek powódki o ponowne zatrudnienie, nałożyła na KWK (...) obowiązek zawarcia z nią umowy o pracę na stanowisku odpowiadającym jej kwalifikacjom zawodowym jednak nie niższym niż poprzednio zajmowane (k.- 16 – 19, 21 – 26).

Powódka pozostawała bez pracy w okresach od 27 czerwca 1983r. do 3 września 1985r. i od marca 1987r. do 4 stycznia 1988r. Obecnie otrzymuje emeryturę w kwocie 1.090zł netto. ZUS nie naliczył jej składek emerytalnych za lata 1983 - 1987 (k.- 10 i 15).

W latach 1981 – 1988 w domu powódki odbyło się 5 rewizji. Kilkakrotnie była zatrzymywana na 48 godzin. Ostatni raz była zatrzymana w dniach 24 – 26 sierpnia 1988r. Za swoje działania opozycyjne powódka trzykrotnie stawiała przed kolegium do spraw wykroczeń – 20 stycznia 1988r., 14 kwietnia 1988r. i 26 sierpnia 1988r. (k.- 78 – 81 i akta syg. IPN Ka 029/1039, IPN Ka 029/1046, IPN Ka 0169/912 – związkowe).

Wnioskiem z dnia 21 lipca 2008r. skierowanym do Sądu Okręgowego w Katowicach, B. C. domagała się odszkodowania w maksymalnie dopuszczalnej ustawowo wysokości to jest w kwocie 25.000zł za poniesioną szkodę majątkową oraz za doznaną krzywdę z tytułu internowania w okresach 13 grudnia 1981r. do 29 kwietnia 1982r. oraz od 31 sierpnia 1982r. do 18 listopada 1982r. W uzasadnieniu tego wniosku podała, że w okresie internowania jej rodzina nie otrzymywała z jej zakładu żadnych pieniędzy. Szkoła poniesiona z tego tytułu wynosi około 28.000zł, a w wyniku internowania doznała krzywdy, w tym także w postaci utraty możliwości ukończenia studiów na Uniwersytecie (...). Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 25 marca 2009r. syg. akt V Ko 87/08 na mocy art.8 ust.1 i 1a ustawy z dnia 23 lutego 1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, zasądził na rzecz powódki od Skarbu Państwa zadośćuczynienie w kwocie 18.000zł z ustawowymi odsetkami od daty uprawomocnienia się wyroku, a w pozostałym zakresie wniosek oddalił. Z motywów tego orzeczenia wynika, iż Sąd ustalając wysokość zadośćuczynienia za krzywdy spowodowane wykonaniem obu decyzji o internowaniu powódki, miał też na uwadze, że ze względu na wykonanie tych decyzji nie mogła ona w planowanym przez nią czasie kontynuować studiów w Uniwersytecie (...), co potęgowało rozmiar wyrządzonej jej krzywdy (akta związkowe).

Powyższy stan faktyczny ustalono na podstawie niekwestionowanych przez strony dowodów z dokumentów.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Powódka swe roszczenie w niniejszej sprawie oparte o przepis art.417kc w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 17 czerwca 2004r., wywodzi z represji, który pozwany stosował wobec niej po zwolnieniu z internowania, a mianowicie w okresach:

- od 18 listopada 1982r. do 26 sierpnia 1988r., gdy przeprowadzano w jej domu rewizje, była zatrzymywana na 48 godzin, stawiała przed kolegium do spraw wykroczeń i musiała zrezygnować ze studiów;
- od 27 czerwca 1983r. do 3 września 1985r. i od marca 1987r. do 4 stycznia 1988r., gdy pozostawała bez pracy, a tym samym bez wynagrodzenia, co obecnie skutkuje na wysokość jej emerytury.

Wobec podniesienia przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia powódki, w pierwszej kolejności należało zbadać jego skuteczność to jest sprawdzić, czy twierdzenie pozwanego o upływie terminu znajduje uzasadnienie w okolicznościach prawnych i faktycznych rozpatrywanej sprawy. Skuteczne, bowiem podniesienie zarzutu przedawnienia jest wystarczające do oddalenia powództwa bez potrzeby ustalenia, czy zachodzą wszystkie inne przesłanki prawnomaterialne uzasadniające jego uwzględnienie, a ich badanie w takiej sytuacji staje się zbędne (uzasadnienie uchwały pełnego składu (...) z dnia 17 lutego 2006 r. III CZP 84/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 114).

Zarówno żądanie odszkodowania, jak i zadośćuczynienia na podstawie art.448kc podlega badaniu w ramach reżimu naprawienia szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym (art.417kc). Dnia 10 sierpnia 2007r. weszła w życie ustawa z dnia 16 lutego 2007r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 80 poz.538), która uchyliła art.442kc o treści w §1: „roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże w każdym wypadku roszczenie przedawnia się z upływem lat dziesięciu od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę.” i dodała art. 442¹kc w brzmieniu: „roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę” (§1). Zgodnie z art.2 wyżej cytowanej ustawy: do roszczeń, o których mowa w art.1, powstałych przed dniem 10 sierpnia 2007r., a według przepisów dotychczasowych w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, stosuje się przepis art. 442¹kc.

Poza sporem jest, że roszczenie powódki powstało przed dniem 10 sierpnia 2007r. Według przepisów dotychczasowych to jest według art. art.442 §1kc ulegało ono przedawnieniu najpóźniej z upływem lat dziesięciu od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę. Zasadą jest, iż rozpoczęcie biegu przedawnienia jest niezależne od świadomości uprawnionego, co do przysługującego mu roszczenia. Taką regułą daje się wywieść w sposób pośredni z art.442 §1kc. Jeżeli jednak ustawa wyjątkowo takiej świadomości wymaga, świadomością tą, ocenianą na podstawie obiektywnych kryteriów, muszą być objęte wszystkie elementy konstytutywne roszczenia. Tym samym trzyletni termin przedawnienia roszczenia deliktowego może rozpocząć swój bieg dopiero wówczas, gdy poszkodowanemu znany jest zarówno sam fakt powstania szkody, osoba sprawcy oraz związek przyczynowy pomiędzy działaniem sprawcy i powstałą szkodą. Należy, więc przyjąć, iż do istoty terminów liczonych a tempore scientiae należy to, że ich bieg rozpoczyna się nie od dnia, w którym poszkodowany otrzymał jakąkolwiek wiadomość na temat sprawy, ale dopiero od momentu otrzymania takich informacji, które obiektywnie oceniając, pozwalają z wystarczającą dozą prawdopodobieństwa przypisać sprawstwo konkretnemu podmiotowi. Naturalnie poszkodowany powinien zachować się w swoich sprawach w sposób zapobiegliwy. Jeżeli więc, po powstaniu pierwszych podejrzeń, co do osoby sprawcy poszkodowany ma możliwość zdobycia dalszych informacji potwierdzających te podejrzanie, bieg 3-letniego terminu należy liczyć od chwili, w której przy zachowaniu należytej staranności mógł być takie dalsze informacje zdobyć (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2006r. I CSK 176/05 LEX nr 191138).

W rozpatrywanej sprawie, jak ustalono powódce fakt powstania szkody majątkowej (pozbawienie wynagrodzenia za pracę), osoba sprawcy oraz związek przyczynowy pomiędzy działaniem sprawcy i powstałą szkodą były znane, co najmniej od dnia 12 czerwca 1990r., kiedy to Społeczna Komisja Pojednawcza orzeczeniem z tego dnia na podstawie art.6 ust.1 ustawy z dnia 24 maja 1989r. o przywróceniu praw pracowniczych osobom pozbawionym zatrudnienia za działalność związkową, samorządową, przekonania polityczne i religijne, nałożyła na KWK (...) obowiązek zawarcia z nią umowy o pracę na stanowisku odpowiadającym jej kwalifikacjom zawodowym jednak nie niższym niż poprzednio zajmowane. Skoro, natomiast szkodą niemajątkową powódki (utrata pracy, konieczność zrezygnowania ze studiów, krzywdy moralne) było naruszenie przez pozwanego jej dóbr osobistych, to niewątpliwym jest, że musiała o niej wiedzieć przez cały okres pozostawania bez pracy, niemożności kontynuowania studiów, dokonywania w jej domu rewizji, dokonywania jej zatrzymań i konieczności stawiania przed kolegium do spraw wykroczeń. Tym samym musiała też wiedzieć, kto jest naruszcycielem jej dóbr osobistych, a zatem kto jest osobą obowiązaną do naprawienia szkody. Mając powyższe na uwadze oraz fakt, iż ostatecznie zatrzymanie powódki miało miejsce dnia 26 sierpnia 1988r., to zdaniem Sądu trzyletni termin przedawnienia jej roszczenia deliktowego rozpoczął swój bieg najpóźniej dnia 12

czerwca 1990r., a zatem **upłynął dnia 12 czerwca 1993r.** o godz.24.00. Gdyby nawet z korzyścią dla powódki, termin przedawnienia jej roszczenia liczyć od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające jej szkodę, to **upłynął on dnia 26 sierpnia 1998r.** o godz. 24.00 (ostatnie zatrzymanie powódki miało miejsce dnia 26 sierpnia 1988r.) i to bez względu na to, kiedy szkoda powstała lub się ujawniła (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2006r. III CZP 84/05, OSNC 2006/7-8/114). A zatem w dniu 10 sierpnia 2007r. to jest w dniu wejścia w życie ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 80 poz.538) było ono już przedawnione, co oznacza, że w niniejszej sprawie ma zastosowanie przepis art.442§1kc. W tym stanie rzeczy, skoro pozew w niniejszej sprawie został wniesiony **dnia 11 lutego 2013r.**, to roszczenie powódki zgodnie z zarzutem pozwanego uznać należało za przedawnione. Sąd nie podzielił bowiem stanowiska powódki, iż podstawy do wytoczenia niniejszego powództwa dał jej dopiero wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 marca 2011r. syg. akt K 35/08. Z uzasadnienia tegoż wyroku jasno wynika, iż to orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego ma bezpośrednią doniosłość w sferze prawa karnego. Umożliwia ono na żądanie zainteresowanych wznowienie postępowań karnych, w których stosowane były przepisy prawa represyjnego zawarte w zakwestionowanych dekretach. Jeżeli, więc wobec powódki toczyły się takie postępowania karne, to może ona na podstawie przywołanego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego żądać ich wznowienia. Drogę do dochodzenia od Skarbu Państwa odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłą z wykonania decyzji o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego, otworzyła natomiast powódce ustawa z dnia 19 września 2007r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 191 poz.1372). Powódka z tej drogi skorzystała. Nie skorzystała jednak z drogi do złożenia wniosku o wznowienie postępowania w sprawie Sądu Okręgowego w Katowicach syg. akt V Ko 87/08, którą otworzył jej wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 marca 2011 r. syg. akt P 21/09, uznając ją, w świetle orzecznictwa Sądów Apelacyjnych (np. wyrok SA w Katowicach z 28 maja 2009 r., II AKa 138/09, LEX nr 553857; wyrok SA w Białymstoku z dnia 21 września 2012 r., II AKo 103/12, LEX nr 1220424; wyrok SA w Gdańsku z dnia 19 września 2012 r., II AKa 268/12, LEX nr 1236119) i stanowiska Sądu Najwyższego (np. postanowienie SN z dnia 17 października 2012r. IV KK 212/12, LEX nr 1226741), za przegraną.

W tym stanie rzeczy, kwestią wymagającą rozważenia pozostawała tylko ocena, czy skorzystanie przez pozwanego z uprawnienia do uchylenia się od zaspokojenia zgłoszonego roszczenia z uwagi na upływ terminu przedawnienia nie pozostaje w sprzeczności z treścią art. 5kc.

Po nowelizacji Kodeksu cywilnego ustawą z dnia 28 lipca 1990r. (Dz. U. Nr 55, poz. 321) w orzecznictwie wyrażony został pogląd, że sąd może wyjątkowo nie uwzględnić upływu przedawnienia dochodzonego roszczenia, jeżeli podniesienie przez dłużnika zarzutu przedawnienia nastąpiło w okolicznościach objętych hipotezą art.5kc, tzn. nosi znamiona nadużycia prawa. Stosując powołany przepis trzeba mieć oczywiście na względzie jego szczególny charakter wynikający z użycia w nim klauzul generalnych. Z tej przyczyny dla oceny, czy podniesiony zarzut przedawnienia nie nosi znamion nadużycia prawa, konieczne jest rozważenie charakteru dochodzonego roszczenia, przyczyn opóźnienia i jego nie nadmierności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2003r. I CKN 204/01 LEX nr 78814).

Powołanie się przez dłużnika na przedawnienie roszczenia jest działaniem w granicach prawa i zgodnym z prawem. Dłużnikowi, który podniósł zarzut przedawnienia można postawić zarzut naruszenia zasad współżycia społecznego tylko w wyjątkowych i rażących okolicznościach (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2003r. V CK 399/02 LEX nr 175965).

Aby w danym wypadku można było przyjąć, że podniesienie zarzutu przedawnienia jest nie do pogodzenia z zasadami współżycia społecznego, musi zostać w szczególności wykazane, iż beczynność wierzyciela w dochodzeniu roszczenia była usprawiedliwiona wyjątkowymi okolicznościami. Istotne znaczenie dla oceny zarzutu przedawnienia z punktu widzenia zasad współżycia społecznego może mieć zwłaszcza czas opóźnienia w dochodzeniu roszczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2000r. III CKN 522/99, LEX nr 51563).

Powódka powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 września 2006r. syg. akt SK 14/05 (OTK-A 2006 nr 8 poz.97), wyjątkowy charakter tej sprawy i jej szczególne okoliczności związane z systemem politycznym

funkcjonującym przez wiele lat, a także na fakt delegalizacji stanu wojennego dopiero w 2011r., który przesądził bezprawność działań funkcjonariuszy państwowych nadal stała na stanowisku, iż realne możliwości dochodzenia jej roszczenia wystąpiły dopiero po wydaniu przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 16 marca 2011r. syg. akt K 35/08, a zatem zgłoszony przez pozwanego zarzut przedawnienia jej roszczeń należy uznać jeżeli nie za chybiony, to przynajmniej za typowy przykład nadużycia prawa zgodnie z art.5kc.

Nie negując twierdzeń powódki o wyjątkowości tej sprawy, ale mając na uwadze fakt, że dnia 17 października 1997r. weszła w życie Konstytucja RP, która w art.77 ust.1 stanowi, że: „każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej”, to w ocenie Sądu należy stwierdzić, iż beczynność powódki w dochodzeniu roszczenia nie jest usprawiedliwiona wyjątkowymi okolicznościami.

W tym stanie rzeczy, prawie 20 - letniego opóźnienia w dochodzeniu roszczenia liczonego od dnia 12 czerwca 1993r. lub prawie 15 – letniego liczonego od dnia 26 sierpnia 1998r nie sposób uznać za nieznaczne, a pozwanemu nie można postawić zarzutu naruszenia zasad współżycia społecznego, gdyż nawet w okolicznościach przedmiotowej sprawy podniesiony przez niego zarzut przedawnienia roszczenia nie nosi znamion nadużycia prawa.

Z przytoczonych wyżej względów powództwo oddalono jako przedawnione, a takie rozstrzygnięcie skutkowało oddaleniem wniosków zgłoszonych przez powódkę o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka H. C. i opinii biegłych sądowych do spraw emerytur oraz do spraw rachunkowych, a także pominięciem dowodu z przesłuchania powódki.

Orzeczenie o kosztach procesu uzasadnia przepis art. 102kpc, który wyraża zasadę słuszności w orzekaniu o kosztach, stanowiąc wyjątek od zasady odpowiedzialności za wynik procesu. Szczególne znaczenie dla możliwości jego zastosowania ma ocena zachowania się stron z punktu widzenia zasad współżycia społecznego. Podstawą do takiej oceny może być zachowanie się strony w procesie, jak i jej sytuacja poza procesowa (stan majątkowy, szczególna sytuacja zdrowotna i życiowa). Zdaniem Sądu w rozpatrywanej sprawie tak zasady współżycia społecznego, jak i stan majątkowy oraz szczególna sytuacja życiowa powódki zastosowanie tej zasady w pełni uzasadniają.